

ŞEBNEM İŞİGÜZEL • ÇÖPLÜK

ŞEBNEM İŞİGÜZEL 1973 yılında doğdu. İstanbul Üniversitesi'nde antropoloji okudu. İlk kitabı *Hanene Ay Doğacak* 1993 yılında yayımlandı. Aynı yıl Yunus Nadi Öykü Ödülü'ne değer bulundu. Sonra sırasıyla *Öykümü Kim Anlatacak* (öykü, 1994), *Eski Dostum Kertenkele* (roman, 1996), ağırlıklı olarak *Radikal İki*'de yayımlanan yazılarını topladığı *Neşeli Kadınlar Arasında* (deneme, 2000), *Sarmaşık* (roman, 2002), *Çöplük* (roman, 2004), *Resmigeçit* (roman, 2008), *Kirpiklerimin Gölgesi* (roman, 2010), *Venüs* (roman, 2013), *Gözyaşı Konağı*, *Ada, 1876* (roman, 2016), *Ağaçtaki Kız* (roman, 2016) ve *Yıllık* (roman, 2019) adlı kitapları yayımlandı. 2015 yılında *Venüs* ile Notre Dame de Sion Edebiyat Ödülü'nün, 2016 yılında *Gözyaşı Konağı*, *Ada, 1876* romanıyla Duygu Asena Roman Ödülü'nün sahibi oldu. Çocuklar için *Annem Kargalar ve Ben* (2011), *Bir Puding Hikâyesi* (2017) ve *Uçtu Uçtu*'yu (2017) yazdı. Romanları pek çok dile çevrildi. Yayımlandığı dillerde ilgi ve övgüyle karşılandı. Hayatını yazarak sürdüren Şebnem İşigüzel, Tamar ile Ararat'ın annesidir.

İletişim Yayınları 1035 • Çağdaş Türkçe Edebiyatı 147

ISBN-13: 978-975-05-0278-1

© 2004 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1-2. Baskı 2004, İstanbul

3. Baskı 2019, İstanbul

KAPAK KONSEPTİ VE TASARIMI Bülent Erkmén

KAPAK UYGULAMA Kağan Gözen

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Serap Yeğen

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

**İletişim Yayınları** · SERTİFİKA NO. 40387

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ŞEBNEM İŞİGÜZEL

# Çöplük



i l e t i Ő i m



*Abidin ve Zeynep İşigüzel'in değerli anısına*



“İnsanın –hele çevresindekilerin öyle yaşadıklarını gördükten sonra– alışamayacağı koşul yoktur. Üç ay önce, şimdi içinde bulunduğu koşullarda rahat uyuyabileceğini söyleselerdi inanmazdı.”

Tolstoy, *Anna Karenina*

“En yüksek seviyede satranç ilişkisiz şeyleri kontrol etme yeteneğidir. Bu, kaosu kontrol etmeye benzer.”

Garry Kasparov

“Ana babasız çocuklar, genç kurtlar gibi büyüyorlar.”

Boby Fischer

“Ona eziyet edenlerin hepsi öldüğünü sanırken, o ölmemiştir...”

Virginia Woolf, *The Voyage Out*





Çöplükte bir adam bulundu. Bulunduğu günü takiben, şursuz, baygın, dünyadan habersiz yattığı yirmi sekiz günün sonunda Kafa Koparan adını alacaktı ama şimdilik onu bulan Çöplük Kraliçesi Leyla için çöplükte bulunan adamdı. Çöplüğün en yüksek tepesiğinin, çöplüğün zirvesinin üzerinde yatan bir adam. Allah katında haklanıp oraya düşmüş gibiydi, gökten düşmüş gibiydi, ölüden farkı yoktu. Zaten göğsünün, hatta tam kalbinin üzerine çöreklenmiş lağım faresi de bunu anlamaya çalışıyordu. Kuyruğu kıvrım kıvrım adamın kasıklarına doğru iniyordu. Kedi büyüklüğünde fare, çamur rengi –belki çamurlu– fanilanın trampen gibi gerili durduğu göğüs kafesinin üzerinde –rengi itibariyle– kaybolmuş gibiydi. Leyla iyice yaklaştığı vakit onun bir fare olduğunu fark etti. Hatta adamı koklarken çıkardığı sesi duydu. Tepelerinde dönüp duran martılar bağırmayı kesmişlerdi çünkü. Atmaca gibiydiler mübarek, müjde çöplüğün bütün martılarına yayılmış olmalıydı: Çöplükte bir adam bulundu.

Şu fare bir girişse, onlar da ikisine girişeceklerdi. Ama fare başını çevirdi, Leyla'yı gördü ve kaçtı. Leyla bu defa gökyüzüne baktı. Başını şöyle iyice arkaya atarak. Ah, biliyordu martılar onun elinden bir şey alamayacaklarını. Anında dağıldılar.

“Akıllısımız bugün,” dedi Leyla onlara.

Martılar çekiliverince bir perde gibi açıldı gökyüzü. Bugün bir kez daha, tiril tiril ipek gibi, tül gibi göğe serilmiş duran bulutları gördü. Daha biraz önce şu çöplüğün ilerisindeki çalılıklardan yılbaşı üzeri pekâlâ satılır diye kokina dalları keserken, üzerine çullanan serseriyle boğuştuğunda, tam sırtı yere gelmiş, suratsız pislik elindeki palayı koltuk altına indirmişken de görmüştü bulutları. Zaten bulutların o güzelliği, onların sırf bugün için Allah tarafından kendisine doğum günü hediyesi olarak gönderilmiş olduğunu düşünmesi yüzünden boş bulunmuş, palayı koltuk altına yemişti. Hiçbir şey düşünmemek ya da tek bir şey düşünmek gerekiyordu. Böyle söyleyen de on iki yaşındayken ders aldığı satranç hocasıydı. Demek satranç tahtasının siyah beyaz karelerinin üzerinden seke seke çöplüğü boylamıştı! Ne hayatmış be! Yoo, ben değil bizzat Leyla düşündü bunu. Kendisiyle alay etti. Sonra da elinde palasıyla, “Çöplük orospusu,” diye kovalayan adamın elinden kaçarken bir zamanlar en şahane şah ve mat’ları çeken ellerine batan kokina yaprakları ona şöyle düşündürdü:

“Bu kokinalar şimdi benim kucağımda, bu akşam havalı bir evin salonunda, fırından çıkmış bir hindi dolmanın kuşbakışısı seyrinde.”

Allah’ın yarattığı kokinalar, çöplük seyreden dallarından kopup sıcak geniş ışıklı salonlara kuruluurlarken, insanlar neden aynı salonlardan çıkıp çöplüğe düşmesinler? Kaldı ki o zevk ve ziyafet günleri geçtikten sonra kırmızı minicik topları pıtır pıtır dökülen kokinaların da gideceği yer çöplüktür nihayetinde. Bunları düşünen de Leyla’ydı. Bugün doğum günüyken, ömrünün neredeyse yarısı çöplükte geçmişken, satranç bilen bir yetişkin olarak kendine, “Nerede tükettin ömrünü?” diye soracak hali yoktu. Çöplük, bir zamanlar en sevilen, en değerli şeylerle doludur. Bunu müteakip artık Leyla’nın bildiği tek şey vardı: Hayatta her şey çöptür!

Tek istediği bütün kokinaların kendisine ait olduğunu söyleyen eli palalı o adamdan kaçabilmekti. Bu yüzden keçi gibi çöplüğün en yüksek tepesine, zirvesine tırmanmaya koyuldu.

Eli palalı öküz bunu yapamazdı. Korkardı o çöplükten. Çöplük Leyla'nındı. O, Çöplük Kraliçesi'ydi. Kendi ülkesinin topraklarına adım atmış, arkasını dönüp durduğu yerde palasını savurana bakmıştı. Gelemezdi peşinden. Istese bir el hareketiyle, bir ışığıyla leş kargalarına, çöplük martularına parçalatırdı adamı. Söylemiştik ya, atmaca gibiydiler hepsi. Hepsinin aynı yerde dönüp durmaları dikkatini çekmişti Leyla'nın. Bir hikâye vardı çöplüğün zirvesinde. Kaçmayı bırakmış, bu merakla yürümüş-tü en yüksek tepeciğe.

Çöpün taş gibi basılıp sertleştiği yerlerini iyi biliyordu. Yoksa löök diye kayıverirdi çöp dağı. Kayar, çığ gibi akardı gözüne kestirdiği bir yere. Altı yıl önce tuhaf bir gürültüyle sanki poof diye bir sesle Leyla ve Kama'nın yaşadığı barakanın kapısına kadar gelmişti. Turist'le Ejder'in barınağını yerle bir etmiş, başka da bir zararı olmamıştı. Kama ertesi gün tenekeden müteşekkil evlerini beş yüz metre daha ileri taşıttırmıştı. O ne derse o olurdu ama bir yıldır ortalarda yoktu. Oysa hayatta hiçbir şey kaybolmuyordu. Çöp oluyordu ama yok olmuyordu. Gazıyla, külüyle, geri kalan pisliğiyle, dönüştüğü başka bir şeyle varolmaya devam ediyordu bu dünyada. Çöplüğünü, krallığını bırakıp bir yere gitmezdi ama gitmişti bir kere ve mutlaka bir yerlerdeydi, bu dünyada, bu hayattaydı. Rüyalarındaki gibi çıkıp gelecekti.

Bakın, Leyla'nın bastığı yerlerden çıkan ses, bu hayatta ve dünyada kalmak için direnenlerin, yok edilemeyenlerin sesiydi. Her acı dünyanın yerine geçer ve her kedere başka bir evren gerekir. Çöpler ve Leyla yeni bir evrendeydi. O yok edilemeyenlerin sesi varsaydığımız sesler de bu evrenden gelmeydi. O sesi size tarif etmek, Leyla'nın ve diğerlerinin çöplüğün ne büyüleyici, ne güzel bir yer olduğunu anlatmaları, sizi ikna etmeyi başarmaları kadar zor. Ama bir dakika, hayatta anlatılamayacak şey yoktur. İkna olmayanlar, tarihte de büyük romanlarda da hep kaybederler. Bu satrançta da böyledir. Leyla düşüşünün hikâyesini canı isterse anlatır. Ya da hatırlar. Geçmişimiz de bir çöplük-tür nihayetinde. Sevgilinizin ağır ağır yürüyüşünü seyrettiğiniz bir an ile yerlerde sürüklendiğiniz bir an aynı hafıza çöplüğün-

de koyun koyuna kokuşur. En güzelini seçip hatırlamak isterken en kanlısı da kendini unutturmaz. Siz de Leyla'nın martıları gibi akıllısınız; bunun, anıları karıştırmanın, hatırlamanın bir çöplüğü deşer gibi yapıldığını anladınız. Leyla sokakları ve çöplüğünü, kaderinin 1988 yılında kendisine yarattığı yeni evreninin altında kalan eski evrenindeki geçmişinden daha fazla sever. Varlığımızın en derininden başka hiçbir yerde cennet olmadığını henüz bilemeyen sizin ve benim gibilerin geçmişinden farksız bir geçmişti onunkisi de...

Evet, kısaca siz, çöp dağının üzerinde yürürken çıkan sesi nereden bileceksiniz. Kabaca, basitçe tarif etmek gerekirse o ses şöyle bir şeydi: Fışş, fışşş, fışşşş. Bir cinayetın artıkları, bir ziyafetin artıkları, bir ihanetin artıkları, bir kutlamanın, sıradan bir günün, kendi halinde insanların, müptelaların, gamsızların, aşıkların, düğünlerin, ölümlerin, hastalıkların, sağlıklı insanların, son yemeklerin artıklarıydı Leyla'nın ayaklarının altında ezilen. Bütün insanlık, dünya ayaklarının altındaydı. Bütün hayat çöpten ibaretti, bu da onun sesiydi: Fışşş, fışşş, fışşşş.

Çöplüğünün zirvesindeki adamı işte böyle buldu Leyla. Martılar çekilip gidince, adamın göğsüne çöreklenmiş fare ilk ısırtığını atmaktan vazgeçip kaçınca, daha dikkatli baktı ona. Çöpe düşmüş bir kavanoz havyar gibiydi adam. Zengin sofrasından kalma, dibinde en kıymetli, en leziz havyarlardan epeyce kalmış olan kavanozlardan. Bu benzetmeyi yapmasına vesile olan şey paltosunun cebine davrandığında eline gelmişti. Daha o sabah, çöplüğün en kenarından kokına toplamaya giderken bir kavanoz yuvarlana yuvarlana ayağının dibine kadar gelmişti. Bu kavanozdu işte o! Doğum gününün ilk hediyesi. Zira kavanozun dibi serçe parmağı kalınlığında havyarla kaplıydı. Sahibi bir bıçakla sıyırmaya üşenmiş olmalıydı kavanozunun dibini. Bu haliyle Leyla'nın doğum günü hediyesiydi işte. Uzun işaret parmağını sallandırırvermişti kavanozdan içeri. Ah, o vaktiyle filleri, atları, hemen gözden çıkardığı piyonları, üstüne titredığı ama gambite sürmeyi alışkanlık edindiği vezirini en tepesinden yumuşakça tutan uzun parmakları-

nı. Parmaklarının uzunluğu satrançta işine yaramıyordu ama bak boş havyar kavanozunun en dibine inmekte ne marifetliydi o parmaklar.

“Satrançta en önemsiz organ ellerimiz, parmaklarımızdır. Bilseniz, hiç işimize yaramazlar. Taşları yerinden oynatan kafamızdır!”

Satranç hocası tarafından, bizzat Leyla'ya karşı, 1975 kışında Moskova'da parmakları havyar kavanozlarının en dibine daha ulaşamazken edilmiş bir laftı bu. Her ders dönüşü bir tatlı kaşığı havyar alırdı ağzına. İksir gibi bir şey olduğunu düşünürdü bunun. Satranç için yaratılmış Ruslara karşı güç iksiri. 1963 İstanbul, Pakize Tarzi Doğum Kliniği'nde dünyaya gelmiş bir Türk'tü nihayetinde. Babasının meşguliyeti sebebiyle altı yaşından bu yana Rusya'daydı. Memleketinden bildiği tek köşe iki-üç yılda bir, yazları, o da taş çatlasa bir aylığına gittikleri Marmara Adası'ydı, o adanın mermerden mevcut kıyısıydı, mermer yamaçlarıydı, o mermerlerden Girit göçmeni Yakup Dede'nin kendisine yaptığı satranç takımıydı. Meğer Yakup Dede oynamaya Leyla'dan çok meraklıymış da 1950'de geldiği adada satranç bilen bir Allah'ın kulunu bulamamış.

“Kendi başına da oynanır bu,” demişti Leyla.

“Öyle mi?” demişti Yakup Dede de. Böyle olabileceğini hiç düşünmemiş gibi söylemişti bunu. Bunu düşünemediğine yirmi beş çarpı üçyüz altmış beş gün kere pişmanlık duyarak neredeyse ağlamaklı olmuştu. Bütün çocuklar gibi doğal, doğal olduğu için de vahşiydi Leyla:

“Başkası gibi düşünebilmektir mühim olan,” diye devam etmişti sonra.

Bilse, Rusça Türkçesini nasıl da kaydırmıştı. Yine de aksanı epey kaykık Türkçesiyle böylesine basit bir şeyi düşünemeyen Yakup Dede'yi diri diri gömme arzusundaydı. Son söz olarak Moskova'daki satranç hocası Botwinnik'den öğrendiği şeyi söyledi. Ama her zaman yaptığı gibi, kendi fikriymiş gibi:

“Böylece, üç, dört hamle sonrasına kadar olasılık hesaplayabilirsiniz. Ben bir defasında sekiz hamle sonrasını düşünebilmiştim. Ama rakibim çok, çok...”

“Aptal” ne demekti unutmuştu. Kötü bir aksanla olsa bile inci gibi dizilmiş, mükemmel seçilmiş kelimeler kullanıyordu kullanmasına da bazı kelimelerin Türkçesini unutuveriyordu. Buzuluyor, utanıyordu o zaman. Hırslı çocuktuk ne de olsa. Adaya geldiklerinde kâhyalıklarını yapan Yakup Dede hâlâ onunla bir parti satranç oynamayı ümit ediyordu ama Leyla zihninde “aptal”ın Türkçesini arıyordu. Ayağa kalkıp annesine seslendi. Gözlerini Yakup Dede’den ayırmıyordu. Annesi duymadı. Bahçede ıhlamur ağacının altında kurulu masanın başındaydılar. Öyle güzel bir rüzgâr esti ki ıhlamur kokularını başlarından aşacağı boca etti. Ama bu bile Leyla’yı yatıştırılmaya yetmedi:

“Seninle oynasam on beş hamle sonrasını hesaplarım!” dedi. Ardından “Da” dedi yavaşça. Rusça “evet,” en sık kullandığı kelime. Rusya’da satrançla avunan hastalıklı, içe kapanık, hiç sevilmeyen, bu yüzden hiç sevmeyen, sevmesini bilmeyen, eline fırsat geçtiğinde küstah ama fazlasıyla korkak ve mutsuz bir çocuğun en sevdiği kelime: Da, da, evet, evet.

Elinin tersiyle vurmıştu Yakup Dede’nin ustalıklı işlediği satranç taşlarına. İhlamurun dallarına kadar, kuş gibi havalandırılmış taşlar. Zavallı Yakup Dede başını sakınmıştı da siyahlardan bir tanesi omzuna mı çarpmıştı ne? Leyla’nın da elinin üzeri kesilmişti, kanıyordu tıpkı şimdi olduğu gibi. Bütün kokineleri kendisinin sanan palalı öküz elindekini ölümüne salarken, Leyla’nın parmaklarının üzerine bir çentik atıvermişti demek. Vaktiyle on iki yaşını sürdürdüğü yaz mermer satranç taşlarının kanattığı elinin üzerine, ay, hemen hemen aynı yere denk gelmişti pala. Çocuk elinin üzerinde kanayan o sıyrık, böyle derin değildi elbette. Canını fazla yakmamıştı. O yaşlarda canını daha fazla yakan şeyler vardı. Sokaklarda lime lime olmuş, daha fazla kanamış ve kanatılmıştı. Vücudu izi kalmış yaralarla doluydu. Ayak parmakları çöplükte eksilmiş, bir kulağı bir gecede yok olmuş, mahrem yerinin iki duğundan birisi kopuvmıştı. Yine de yirmi beş yaşına kadar sürdürdüğü herkesinki gibi olan hayatında; banyo küvetinde yıkandığı, ütülü elbiseler giydiği, kanayınca apış arasına yumuşak pamuklar koyduğu hayatında, canı daha fazla yanmış-

tı. Ruhu iflah olmaz yaralar almıştı. Kafasının içi, kalbi, tarumar olmuştu.

Yakup Dede'nin canına okuduğu o yaz, yaptığı bütün kötülükler ve huysuzluklar, devam ettiği satranç okulundan alınmak istenmesindendi. Botwinnik Satranç Okulu'nda bir sürü erkeğin, Rusların arasındaydı. Kaşık kaşık ağzına doldurduğu havyarlar onu ne Rus yapıyor ne güç veriyor, sadece susatıyordu. Ne kadar sıska, ne kadar küçük, ne kadar sessiz ve silik olursa olsun, NATO üyesi, Amerikan yanışması bir memleketin uyruğundan bir yabancı olarak şüpheli ve katı Sovyet yönetiminin dikkatini çekiyordu.

“Ruslar seni istemiyor,” demişti babası. “Alacağız seni Botwinnik'in antrenmanlarından.”

Ama daha o gün 1975 Nisan'ında unvan maçını yapacak olan Karpov, Leningrad'dan gelmiş, Botwinnik'in yeni öğrencileriyle toplu bir satranç partisine katılmıştı. Otuz iki kişiye karşı oynamıştı Karpov ve on bir kişiyi iki hamlede mat ettikten, diğer yarısıyla da fazla uğraşmadıktan ve kalan sekizin, dördüyle kendi fareyle oynar gibi oynadıktan, diğer iki oyuncuyu tıpkı o lağım faresinin çöplükte bulunan adamı koklaması gibi koklayıp iş çıkaramayacağını anladıktan sonra geriye iki oyuncu kalmıştı. Karpov yirmi dört yaşındaydı. Ekonomi okuyordu. Yağdan pırl pırl parlayan kahverengi bir takım elbise giymişti. Çelimsiz ve küçücüktü ama elini taşlara uzattıkça büyüyordu. Leyla bir an bunu düşündüğünden, o küçücük Karpov'un her mükemmel hamlede uzadığını sandığından, tıpkı kokinaları toplarken kendisine palayla saldıran adamın altında bir an ipek gibi bulutlara bakıp yaralandığı gibi, bu usta satranççıya biraz daha dayanacakken atını dörtmala, hayallerinin üzerine sürdü ve Karpov'un onu tuzağa düşürecek iki hamleyi hazırlamasına olanak tanıdı.

“Da, da” demişti Karpov atın ilerleyişini gördüğünde, “Evet, evet,” çok direndin ve başarılıydın.

Leyla yenilmiş, eve gidince daha çok güç, kuvvet için bir kavanoz havyarı yemişti. Yani, babasının, “Seni Botwinnik'in okulundan alacağız galiba,” demesinden ziyade havyarlar bayıltmıştı onu. Bir kavanoz havyar, kurşun gibi bir yumruk ol-

muş, midesine çakmıştı. Hastaneye giderken iyi bir satranç oyuncusu olamayacağını düşünmüştü. İsmi elvermiyordu buna. Nitekim maç sonrası Karpov, Botwinnik'e "En son kendisine yenilen şu kızın ve -aferin ona, çok direndi- şu oğlanın, adları nedir?" diye sormuştu. Leyla'nın adı çok hafif kalmıştı. Kanatlanmış uçmuştu. Uçmuş yirmi yedi yaşında çöplüğe konmuştu. Konduğu yerde daha bugün kırk yaşında olmuştu. İşte bu dibini sıyırdığı havyar kavanozu da çöplüğünün ona doğum günü hediyesiydi. Muhtemelen öyleydi zira içinden havyardan çok anıları, geçmişi çıkmıştı. Yanındaki diğer çocuk, 1975'te bir kış günü Moskova'da, Karpov'a daha çok direnen... Onun adı: Garri'ydi. Garri Kasparov. Karpov her ikisinin de elini, "İleride karşılaşacağımıza eminim," diye sıkılmıştı.

"Çöplüğüme beklerim Antoly!" diyordu şimdi Leyla, "Çöplüğümde karşılaşalım seninle sıkıyorsa Antoly Karpov!"

Uzaklardan geçmişe bakmak her şeyi güzel gösteriyordu. Leyla kömür karası son havyar parçalarını parmağından yaladı. Yazık, birinci sınıf kalitede havyarın çoğu, uzun kirli tırnaklarının arasına sıkışmıştı. Çöp olmuşlardı işte. Yenilebilecekken, yenilecek durumdayken, birinci sınıf kalitedeyken çöp olmuşlardı. Kendisi gibi, çöplükte bulunduğu adam gibi.

Üzerine eğildi adamın. Hâlâ kucağında olan kokinaların dikensi yaprakları battı, adam başını kıpırdattı. Belki de inledi. Ama tepelerinde uçuşan martuların çığlıkları duyurmadı ona bu iniltiyi. Martular, Çöplük Kraliçesi'ne ne olup bittiğini soruyorlardı. Anlayalım yani, aşağıda yatan, afiyetle yenilecek birleş miydi? Adamın kıpırdayan başı, o başı donatan gümüş rengi pırl pırl gür ve tıpkı üzerinde yattığı çöplüğün tepeciği gibi alnının üzerinde görkemli bir dalga oluşturan saçları Leyla'nın eline değdi. O saçlar yıllardır Leyla'nın eline değen en yumuşak şeydi. Leyla güldü, martular, Kraliçelerinin, Krallarının kayboluşundan bu yana güldüğünü ilk defa gördü. Leyla güldü ve çöplükte bulunduğu o adamın da doğum günü hediyelerinden birisi olduğunu düşündü.

Ama size söylemediği daha önemli bir şey vardı: Bulduğu adamın neredeyse yarısı yanmıştı. Peki o zaman saçları nasıl



böyle tertemiz ve yumuşacık kalmıştı? Leyla bunu düşünerek adamın yanmış kulağına, yanağına, boynuna, ateşe atılmış bir pet şişe gibi yamulmuş koluna baktı. Adamın ayakkabılarının, hatta çoraplarının bile olmadığını gördü. Soyulmuş, dövülmüş, yakılmış ve çöp olmuştu muhtemelen.

Sonra ne oldu biliyor musunuz? İpek gibi bulutlar titredi ve açıldı, güneş yumuşak, tatlı ışıklarını çöpe döktü. Adamın bacağına yanında bir şey parladı, söndü. Pırlıtlı Leyla'nın gözünü kamaştırdı. Ama o çöplüğünün saçtığı pırlıtlara alıştı. Deniz gibi kokar ve pırlıtlıdan kamaşırdı çöplük. Denizi seyrederek gibi seyrederdi Leyla çöplüğünü. Bir sır vermek gerekirse, parlayıp sönen ve adamın beline asılı duran, neredeyse bir metre uzunluğunda, gerçek bir kılıçtı. Sırrın kendisi, bu kılıcın bir samuray kılıcı olduğuydu. Ama inanın adam samuray değildi. Çöplükte bulunan adam Leyla'nın doğum günü hediyesiydi ve onu ayaklarından tutmuş çekerken Kraliçe ganimetinin yükte hafif olduğunu düşünüyordu.

Uçar gibi iniyorlardı çöp tepeciklerinin üzerinden. Söylemiştik ya, çöplük Leyla'nın avcunun içiydi. Neresinde insanı yutan derinlikte kuyular, neresinde çığ gibi insanın üzerine yıkılacak kütleler, hatta neresinde hazineler olduğunu bilirdi. Çöp kamyonlarının nereden geldiğini bilirdi. İstanbul'un zengin çöplerini getirenler, yoksulların sulu sepken çöplerini taşıyanlar. Şoförlerinden, plakalarından ziyade, homurtularından tanırdı kamyonları. Hatta kamyonların kendisine seslendiğini düşünürdü:

“Etiler-Ulus'un çöpünü yükledim geliyorum Kraliçem. Dalamanın birisi bozuk olduğunu düşündüğü radyosunu attı, soğan kabukları üzerine geldi, şehrin çöp yağmacıları takışmaktan sabah vardiyasına yetişemeyince de radyo sana kaldı. Göbeğinden deşilmiş bir bavul, İngilizce bir atlas, güvelerin, bitlerin yuva yaptığı kuş tüyü bir yastık ve bir bebek ölüsüyle, bir ev kedisinin parladığı muhabbet kuşu, sonra clavis tibus virüsüyle geberen Japon balıkları var. Gel Leyla, en güzellerini seç al! Gel Leyla, en güzellerini sana ayırdım! Gel Leyla, sen çöplüğümüzün kraliçesisin!”

Alışkanlıkları vardı çöp kamyonu şoförlerinin ve de kamyonların bilhassa. Zengin mahalleleri dolaşan hep daha öteye gider, şu virajı aldıktan sonra sırtındakileri boşaltırdı. Yoksulların naylon poşetlere bile konulmadan atılan çöplerini getirenler ise daha aceleciydiler. Onlar çoğunlukla çöplüğün girişine akıttırlardı pisliklerini.

“Böylece,” diyordu Fehmi, “Çöplükte bile sınıf farkı oluşuyor.”

Zaten bu zengin ve yoksul çöplerinin, çöplükte bile ayrışmasını fark eden de Fehmi olmuştu. Sabah, öğle ve akşam yemeğini temin ettikten sonra çöplüğü seyrediyordu. Leyla’ya deniz gibi görünen çöplük, ona kalabalık bir şehir gibiydi.

“Ama sanal,” diyordu Fehmi, “Sanal bir şehir.”

Durup, uzun uzun bakıp, cherry domatesler gibi kabarmış suratını kaşıyıp devam ediyordu:

“Gerçek olsa çekemezdim zaten.”

Nereden biliyordu Fehmi, sanal-manal böyle lafları? Ardında bıraktığı dünyayı çöpe atılmış, erimiş, ıslanmış, kırpık kırpık edilmiş gazete, dergi, kitap kesiklerinden takip ediyordu. Hoş, takip içinde bulunduğu o dünya da onun için sanaldı. Gerçek olan şey, çöplüktü. Ama bu onun lafı değildi. Leyla’yı çöplüğünün kraliçesi yapan Kama söylerdi bunu. Fehmi, Kama’nın veziriydi, yarıdakıysıydı, yardımcıysıydı, kurmayıydı, soytarıysıydı. Çöpten geçinenlerin –ki onlara Çöplük Biti derdi Kama– söylediğine bakılırsa Leyla gelene kadar buraya, arada arkasını da dönerdi ona.

Çöplük bu dünyaya, bu dünyadaki hayata hiç benzemeyen, ama bu dünyadaki hayatın özü olan bir dünyaydı. Elmanın çekirdeğini tükürürsünüz, işte o tükürdüğünüz asıl olandır. Hah, bu da Kama’nın lafıydı. Ama artık Fehmi söylüyordu. Leyla, Fehmi, Turist, Ejder, Tolstoy ve daha dokuz kişi çöplüğün koyunda yaşıyorlardı.

“Burası bir komün,” demişti Kama, Leyla’yı ilk getirdiğinde çöplüğüne, daha doğrusu krallığına. Ama komünün en güzel malını, Leyla’sını herkesle paylaşmaktan da kaçınmıştı. Üstelik Leyla’ya, “Çöplüğüme Kraliçe ilan edeceğim kadın doğru

seçim mi?” diye küçük bir imtihan da çekmişti: “Komün nedir, biliyor musun?” diye sormuştu:

“Ortak hayat,” demişti Leyla.

“Aferin,” demişti Kama.

“Hatta komünizm de var!” demişti de gülmekten çöp kamyonunun arkasından fırlayıp E5’e cila olacaktardı.

Sonra “Canın hâlâ yanıyor mu?” diye sormuştu.

On üç yıl önce, Çapa Hastanesi’nin önünden, hastane artıklarını taşıyan bir çöp kamyonunun arkasına oturmuş gidiyorlardı işte. Tatlı bir sonbahar günüydü. Güzel, parlak, yumuşak ve bir hayli sıcak Ağustos’u andıran. Leyla iki yıldır sokaklardaydı ve dört-beş gün önce -tam tarihini de biliyordu Leyla, 12 Ekim 1990 gecesi, Taksim Gezi Parkı’nın altındaki tuvalette onu paramparça edilmekten kurtaran, hastaneye götüren, daha sonra daha büyük bir hastaneye götüren, ambulanslara bindiren ve kendisi gibi sokaklarda yaşadığı her halinden belli olan ama doktorlarla doktor gibi konuşup karşılıklarında bacak bacak üstüne atıp sorular sorabilen ve özellikle Çapa’daki bir doktora arkadaşı gibi davranan, adının Kama olduğunu öğrendiği adamlarla, onun krallığına gidiyordu. Şehrin tam göbeğinde, Taksim Meydanı’nda bulmuşlardı birbirlerini. Kama ne münasebetle şehirdeydi, şimdi tam hatırlamıyordu Leyla.

“Ben kobay, sen kurye,” dediğine göre Kama’nın, sokaklarda üstlendikleri işler vesile olmuştu tanışmalarına. Gerçi Kama İstanbul sokaklarının adamı değildi. O Kemerburgaz-Hasdal Çöplüğü’nün kralıydı. Her ay iş için inerdi İstanbul’a. Zaten bu gidişlerinden birisinden dönmemişti bir daha. Ama Leyla sokak kıızıydı. Kabataş Parkı’nda barınıyordu. Kışın hemen yine oracığıtaki caminin kubbeye çıkan merdivenlerinde yatıyordu. Taksim Meydanı’na ayda bir çıkardı. Hep bir şey aradığını düşünürdü Taksim Meydanı’na çıkışında. Ve her defasında, Leyla sallanır, dünya sallanırdı. “Bir şey arıyorum!” diye dolanırdı meydanı.

Bileğindeki kabuk bağlamış çentik ona aradığı şeyi hatırlatıyordu aslında:

“Küçük, minicik, neredeyse kum tanesi gibi duran, sidik sarısı hapların sahibini arıyorsun Leyla!”

Daha o sabah, o haplardan bir tane dilinin altına koyup onu bir güzel beceren, hapları alacak olanın gelip onu bulacağını söylerdi. Aranan Leyla’ydı ama o aradığını sanırdı. Bir şey aradığını düşünür, düşünür gözünü Gezi Parkı’nda açardı. Üzerinde bir serseri olurdu çoğu zaman. Arkasında diğer bir serseri sıra bekleyen. Kimi zaman onun arkasında bir tane daha, bir tane daha. Martıların çöplükte bir adam bulunduğunu birbirlerine müjdelemeleri gibi, leşten nasiplenmeye gelirlerdi. Çoğu küçük çocuklardı, kafaları iyiydi, kamışları kalkmaz, sümükleri akardı. Bazıları sadece sarılır, öperlerdi Leyla’yı. Ya da bebek gibi memelerine yapışırldı. Süt annesiydi Leyla onların. Hamile değilken, bebek doğurmamışken emilmekten süt gelmeye başlamıştı göğüslerinden. O çocuklardan kimileri koynuna girip koklar, onun eliyle pek masumca kendilerini okşarlardı. Leyla’yı esas kanırtan kâğıtçılar ve şarapçılardı. O gün, gecenin bir vakti, nemli toprağın üzerinde kıvrılmış sokak çocuklarını emzirirken, en fenasına denk gelmişti. Onu görenler, “Kurt, Kurt” diye kaçışmışlardı. Kâğıt topladığı arabasını oracığa bırakmıştı Kurt. Gözbebekleri yok gibiydi ya da gözbebekleri iğne deliği gibiydi. Leyla yattığı yerden ona bakıyordu. Yatağında başını kaldırmış gibi duruyordu. Saçlarına kurumuş yapraklar takılmıştı. İki göğsü de dışarıdaydı. Göğüs uçları bugün topladığı kokinaların kırmızı topları gibiydi, küçücük ve emildikleri, dişlendikleri için kan oturduğundan kıpkırmızı. Bacakları aralık, kıcı donsuzdu. Leyla şikâyetçi değildi bu halinden. O kamışı bile kalkmayan çocuklar onu seviyorlardı. Leyla sokakların öncesinde –hafızasını kaybetmediği halde fazla hatırlamadığı– hepimizinkisi gibi hayatında olduğundan daha fazla sevildiğini düşünüyordu. Bildiği ve hatırladığı tek şey buydu; geçmişte hiç sevilmediği.

Kabataş Parkı’nda yatıp kalktığını haber alıp kendisini götürmeye gelen amca ve yengesine de söylemişti bunu. Yengesinin koluna iliştiirdiği çantasına, bir elinde tuttuğu taba rengi deri eldivenlere bakarak söylemişti. Ya da söylediğini sanmış-

tı. Sokakta geçirdiği ilk kıştı, yengesi ağlıyordu. Ağlıyor ve amcasının dört beş adım gerisinde duruyordu. Yabani bir hayvanmış gibi Leyla'dan korkuyordu. Yeğeni üzerine doğru bir iki adım atınca çığlık atıp kaçmıştı kadın. Leyla çok sevildiği yeni hayatında bu kadar mı korkunç göründüğünü düşünmüştü sonra. Amcası,

“Bu soğukta nerede kalıyorsun?” diye sormuştu.

Caminin minaresini işaret etmişti Leyla. Gökyüzünü siker gibi yükselen minareyi. Bunu da sokaklarda yaşayan bir çocuktan duymuştu. Amcasının sorduğu soruya cevaben böyle söyleyemedi.

“Gelmeyecek misin kızım bizimle?” demişti amcası. Cevap alamayınca, bir an önce gitmek ve Leyla belasından, “Ben üzerine düşeni yaptım,” rahatlığıyla kurtulmak için, son kez:

“Burada mı kalacaksın?” diye sormuştu.

“Da” demişti Leyla, “Da, da...”

Amcası, o vakit çoktan rahmetli olmuş babasına daha çok benzemişti. Aniden sinirlenmişti. Bir tokat yapıştırmıştı ki yeğenine, topaç gibi döndürmüştü kızı. Döne döne, dalından kopan olmuş armut gibi yere düştüğünde, el yapımı altı taş gibi köseleden ayakkabısıyla çakı çakı vermişti karnına, alınına ve tam göğsüne.

Leyla ona “Vidansız” demek istiyordu ama aklında kelimenin sadece Rusçası vardı. Zaten ağzı kan dolmuştu istese de konuşamazdı. Hiçkırın yenge kocasını kolundan çekerek:

“Sana bir şey olacak,” diye inleyerek arabaya bindirdi.

Leyla “Vidansız”ın Türkçe karşılığını bulmuş, hatta, “Vidansızlara bir şey olmaz!” diye cümle de kurmuştu. Bunu söylerken ağzındaki kanı boşaltmış, Kabataş Parkı'nın kıyısındaki kaldırımında yarattığı kıpkırmızı lekenin ortasında bembeyaz süt dişini görmüştü. Mermerden bir adacık gibiydi diş. Mermer Marmara Adası gibi. Sonra aklına Yakup Dede ve başka şeyler, başka şeyler, zincirleme düşünceler gelmiş orada kalmıştı. Korkak vatandaş ona elini sürmemiş yine sokak çocukları bir kenara taşıyıp, “O baban mıydı Leyla abla?” diye sormuşlardı.